

KNJIŽNICA JANEZA VAJKARDA VALVASORA

Branka Budin

Oddano: 27.10.2003 – Sprejeto: 28.11.2003

Originalni znanstveni rad
UDK 027.1(497.5 Zagreb)

Apstrakt

Poznati kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor (1641.-1693.) posjedovao je veoma vrijednu knjižnicu koja je bila pohranjena u slovenskom dvorcu Bogenšpergu. Zagrebački biskup Aleksandar Ignacije Mikulić (1650.-1694.) otkupio je od Valvasora 1690. godine ovaj dragocjeni fond knjiga zajedno s oko 7.300 grafika i prenio ih u Hrvatsku. Tako su knjige i grafike postale sastavni dio Metropolitane – knjižnice Zagrebačke nadbiskupije, koja se danas čuva u Hrvatskom državnom arhivu. Valvasorova knjižna ostavština cjelovito je sačuvana. Sve knjige stručno su obrađene, a katalog "Bibliotheca Valvasoriana" publiciran je. Danas u svijetu knjige postoji veliki interes za Valvasorovu osobu i njegovo djelo, koje se uz pomoć tehnologije brzo prenosi na nove medije pa tako on postaje sve dostupniji svakom čovjeku.

Cljučne riječi: Janez Vajkard Valvasor, osebne knjižnice, Bibliotheca Valvasoriana, Zagreb

Original scientific article
UDC 027.1(497.5 Zagreb)

Abstract

Janez Vajkard Valvasor (1641-1693), the famous Kreiner polyhistorian, possessed a very valuable library, which was stored in the Slovene castle of Bogenšperg. In 1690, Aleksandar Ignacije Mikulić (1650-1694), the Bishop of Zagreb, bought this priceless book collection, which also held some 7.300 graphics, and moved it to Croatia. This collection became part of the Metropolitana – the library of the Zagreb Archbishops and is presently stored in the national archives of Croatia. Valvasor's library heritage has been saved as a whole, the books have been professionally processed, a catalog «Bi-

---

BUDIN, Branka: The library of Janez Vajkard Valvasor. Knjižnica, Ljubljana, 47(2003)4, 99-112

bliotheca Valvasoriana» has been published. Today, the book profession shows great interest in Valvasor as a person as well as in his work. With the new modern technology and new media access to his heritage is becoming easier for the public.

Key words: Janez Vajkard Valvasor, personal libraries, Bibliotheca Valvasoriana, Zagreb

Valvasorova knjižnica

Knjižnica Janeza Vajkarda Valvasora pohranjena je u Metropolitani - u knjižnici Zagrebačke nadbiskupije.

Valvasorova knjižnica prvobitno je bila smještena u slovenskom dvorcu Bogenšperk pri Litiji (slika 1). Kada se Valvasor pripremao za izdanje "Slave vojvodine Kranjske" upao je u velike materijalne poteškoće i bio prisiljen prodati svoje knjižno blago, grafike, dvorac, posjede i kuću u Ljubljani. Cijelu knjižnicu i grafičke listove otkupio je (1690.) zagrebački biskup Aleksandar Ignacije Mikulić (1650.-1694.) i prenio u Hrvatsku.

Slika 1: Valvasorov dvorac Bogenšperk

Postoje tri teorije o kupnji knjižnice¹. Prva govori da je biskup A. I. Mikulić otkupio knjižnicu od J. V. Valvasora. Druga spominje da je Valvasor poklonio svoju knjižnicu biskupu Mikuliću, a treća da je knjižnicu nabavio otac biskupa Maksimilijana Vrhovca. Točan datum i dokumente o ovoj prodaji danas ne posjedujemo, nego informaciju preuzimamo prema zapisima prethodnih povijesnih izvora.

Bitno je da se ova dragocjena knjižnica cjelovito sačuvala do danas i da se uz suradnju Valvasorova odbora pri SAZU i Metropolitane radi na izdavanju faksimil izdanja vrijednih rukopisnih djela.

Katalošku obradu Valvasorove knjižnice izradila je, prema pruskim pravilima, Božena Kukolja, a izdanje **kataloga: BIBLIOTHECA VALVASORIANA**² priredio Vladimir Magić – voditelj Metropolitanske knjižnice, uz suradnju dr. Milana Pelca i B. Edith Budin - knjižničarke u Metropolitani, te Lojzeta Gostiše iz Valvasorova odbora.

Valvasorova knjižnica broji 1.530 svezaka, odnosno 2.630 naslova. Ponekad u literaturi nailazimo na broj od 10.000 svezaka pa nas to zbunjuje. Naime, unutar knjižnice nalazi se i oko 7.300 grafičkih listova pa ako im pribrojimo ovih 2.630 naslova dobijemo približni broj od 10.000 naslova.

Grafike su se nakon II. svjetskog rata pa do 1996. godine čuvale i obrađivale u Grafičkom kabinetu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), a zatim su vraćene u Metropolitani na Marulićev trg da budu uz knjižno blago, kao što su i nekad bile u dvorcu Bogenšperk.

Tko je bio poznati slovenski polihistor **JANEZ VAJKARD VALVASOR**, zgodovinar, zemljepisec, narodopisec, krajepisec, kartograf, naravoslovec, tehnik, zbiratelj, risar, založnik, vojak-poveljnik, baron - član Kraljevske družbe u Londonu?³

Janez Vajkard Valvasor mnogo je putovao po tada poznatim europskim državama, upoznao mnoge ljubitelje knjiga i kulturnih dragocjenosti te stekao i mnogo novih prijatelja iz svijeta kulture i umjetnosti. Svoju prvotnu naobrazbu stekao je u isusovačkom kolegiju u Ljubljani a zatim ju popunjavao na svojim putovanjima. Upoznao je nove krajeve, razgledao prirodne i kulturne znamenitosti, usvajao običaje, učio zakone i život u svoj punini. Da bi provjerio ono što je čuo, vidio ili

---

1 Magić, V. *Aleksandar Ignacije Mikulić*. // *Zagrebački biskupi i nadbiskupi*, Zagreb; Školska knjiga, 1995., str. 366 - 367.

2 *Bibliotheca Valvasoriana, Katalog knjižnice Janeza Vajkarda Valvasorja*, Ljubljana-Zagreb; Valvasorjev odbor pri SAZU i NSK Zagreb, 1995.

3 *Valvasor, Janez Vajkard*. // *Enciklopedija Slovenije*, Ljubljana; Mladinska knjiga, 2000., sv. 14., str. 131-134.

zapamtio Valvasor si kupuje i odabranu literaturu koja će mu poslužiti za njegov kulturno - povijesni - umjetnički rad. Pošto je veoma mnogo putovao po svijetu (pa čak i do Afrike), u njegovoj knjižnici možemo naći knjige iz gotovo svih europskih tiskarskih mjesta.

Ako bolje pogledamo katalog Valvasorove knjižnice vidjet ćemo da je najviše knjiga iz najjačih tiskarskih središta: Amsterdam, Augsburg, Basel, Frankfurt, Nürnberg, i Venecija, a zatim iz Nizozemske, Francuske, iz Češke, ali i iz Slovenije; na njemačkom i latinskom jeziku tiskanih goticom. To su: povijesna djela i kronike, djela iz vojničke discipline, arhitekture, iz okultne znanosti, atlas i putopisi, djela iz umjetnosti, a obuhvaćaju sve do tada poznate znanstvene discipline. Valvasor ih je sve pomno proučavao i koristio pri pisanju svojeg životnog djela "Slava vojvodine Kranjske" koja će biti tiskana u Nürnbergu u 4 sveska, (3.523 stranice sa 533 bakroreza).

Kao posebnost izdvajam jednu knjigu tiskanu u Hrvatskoj: "**MISAL HRVATSKI**" – Misal hrvacki po rimski običaj i čin', sa vsimi eže v diečkih' misaleh' sut' ... / kužan i popravljen' i prepisn' častnim ... Šimunom' Kožičićem' Zadraninom, biskupom modruškim'/. V Rici, Tlačeniem ego milosti. Dominikom' i Bartolomeom' z Breše, (1531.), /248/ listova sa drvorezima; **glagoljska knjiga**, za koju ne znamo kako je dospjela u Valvasorovu knjižnicu. Vrijednost ove knjige nije samo zato što je to jedina glagoljska knjiga tiskana u Hrvatskoj, koja se našla u ovoj knjižnici, nego što je ona vrlo rijetko djelo sačuvano u samo 12 (do sada) poznatih primjeraka⁴.

Iz Valvasorove tiskare u Bogenšperku u Metropolitani je sačuvano pet djela:⁵

- Topographia arcium Lambergianarum, 1679.
- Ovidius Naso Publius: Metamorphoseos icones, 1680.
- Topographia Carinthiae Salisburgensis, ... Vagenspergii, 1681., (26 bakroreza)
- Theatrum mortis humanae tripartitum, 1681.
- Topographia archiducatus Carinthiae modernae, 1681., (223 bakroreza)

4 Magić, V. Knjižnica J. V. Valvasora. // Bibliotheca Valvasoriana, Katalog knjižnice J. V. Valvasorja, Ljubljana-Zagreb; Valvasorjev odbor pri SAZU i NSK Zagreb, 1995., str. 26.

5 Magić, V. Knjižnica J. V. Valvasora. // Bibliotheca Valvasoriana, Katalog knjižnice J. V. Valvasorja, Ljubljana-Zagreb; Valvasorjev odbor pri SAZU i NSK Zagreb, 1995., str. 26.

Slika 2: Misal hrvacki ..., V Rici, (1531.)

Prilikom revizije izdvojili smo sve Valvasorove knjige iz cjelokupnog fonda Metropolitane i pospremili ih u vrlo lijepe vitrine na posebno mjesto. Lako je bilo po **uvezu** prepoznati na policama Valvasorove knjige. Pretpostavljamo da ih je sam Valvasor dao uvezati, jer 80 % knjiga ima isti uvez: kartonske korice presvučene smeđom kožom, a 20 % knjiga uvezano je u čistu bijelu pergamentu ili list kodeksa. Do danas su uvezi u cjelini vrlo dobro ušćuvani. Hrbat je rebrima podijeljen u 3, 4, ili 5 dijelova. Na hrptu svake knjige bijelom bojom ispisano je veliko slovo i brojka pa nam je i taj detalj pomogao pri lakšem identificiranju knjiga koje potječu iz ove knjižnice.

Na nutarnjoj strani prednje korice nalijepljen je **Valvasorov ex libris** (naljepnica dimenzije 5,5 x 7,5 cm) (Slika 4). Primijetili smo da se na oko 50-tak primjeraka knjiga nalazi rukom pisani ekslibris "P. C. VINCKHER i njegov grb preko kojega je Valvasor naljepio svoj grb-ex libris. Natpis na prvotnom grbu glasi: PETER CARL VINCKHER VON ERCKHEIM ROM: KAY: MAY. RATH UND ZIE GLEITENANT. Načelo glasi: "Plus etre que paroistre". Taj čovjek je bio carski savjetnik i topnički časnik.

Slika 3: Topografia archiducatus Carinthiae modernae, 1681.

Slika 4: Ex libris: J. V. Valvasor i P. C. Vinckher

U Valvasorovoj knjižnici nalazimo i **2 sveska kataloga godišnjih sajnova knjiga u Frankfurtu**⁶. U jednom od tih kataloga i izvješću sajma za 1688. godinu najavljuje se i Valvasorovo životno djelo "**Slava vojvodine Kranjske**" što nam opet potvrđuje da je bio čovjek široke naobrazbe koji je pratio europska kulturna zbivanja. Svih XV. knjiga tog Valvasorovog djela detaljno je obradio B. Reisp u svojoj monografiji: *Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor*⁷.

Veliki broj knjiga sadrži više uvezanih samostalnih djela, koja su uvezana zajedno. Zašto je Valvasor uvezivao više djela, samostalno objavljenih publikacija, u jedan svezak? Pretpostavljamo da je to učinio zbog uštede materijala: kože, drva, ljepila, ali i zbog samog izgleda knjige.

Ako bolje pogledamo njegove knjige vidjet ćemo da mnoge obiluju **lijepim grafikama i crtežima**, a to knjigama daje veliku vrijednost. Mnoge knjige iz Valvasorove knjižnice imaju i prednju naslovnu stranicu najčešće u **bakrorezu**. Bogato opremljena i lijepo ilustrirana knjiga uvijek radije i brže privuče pažnju kupca knjige. Značajnija imena poznatih onodobnih ilustratora su: Mathaeus Merian, Johann Theodor de Bry, Virgil Solis i drugi.

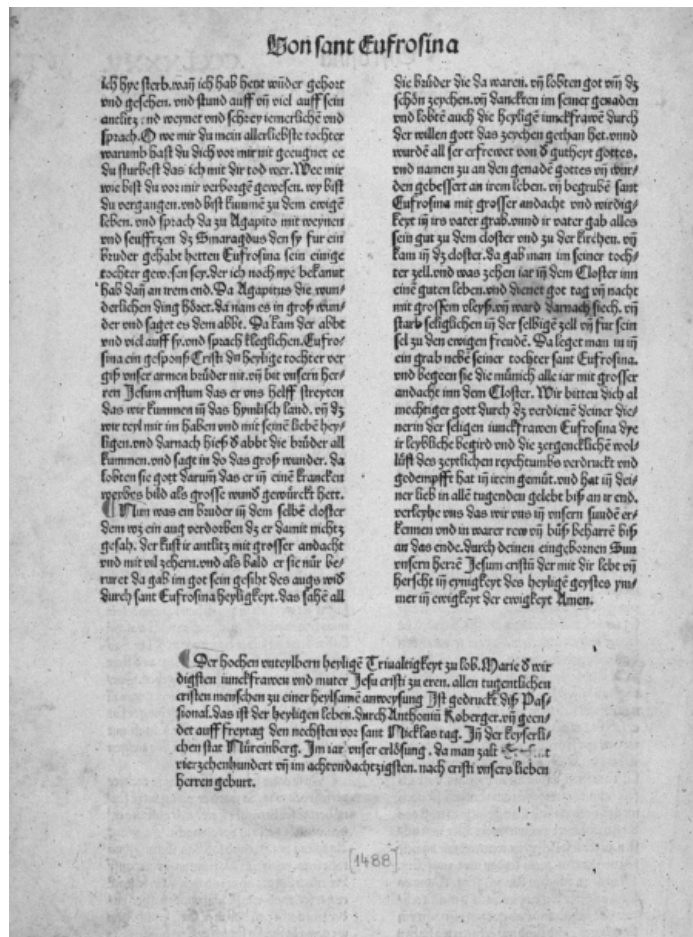
Vrijednost ove knjižnice povećavaju četiri **inkunabule**. Posljednja je pronađena prilikom revizije Metropolitane (1996. g.). Detaljno je obrađena i bit će objavljena u slijedećem broju ovog časopisa

1. Búchlein der Titel aller Stände, ca. 1490.
2. Erklärung der zwölf Artikel des Christlichen Glaubens, Ulm, 1485.
3. Schedel, Hartman: Das Buch der Croniken und Geschichten, Nürnberg, 1493. Ova kronika je najvrednija inkunabula s Valvasorovim ekslibrisom koja ima 1809 drvoreznih ilustracija i po broju nadmašuje sve ilustrirane knjige u toj tehnici.
4. Jacobus de Voragine: Legenda aurea, Nürnberg, A. Koberger, 1488 (Slika 5).

---

6 *Catalogus universalis pro nundinis Francofurtensibus autumnalibus et vernalibus anno 1663 - 1688. Francofurti, Impensis Haeredum Sigismundi Latomi et pro parte Johann Steindeckern, 1663-1688.*

7 *Reisp, B. Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor, Ljubljana; Mladinska knjiga, 1983., str. 203 - 263.*

Slika 5: Posljednja stranica inkunabule: J. de Voragine: Legenda aurea, Nürnberg, 1488.

Sadržajna podjela knjiga

Koliko je Valvasor bio osoba različitih interesa i kulture vidimo i po sadržajno bogatom fondu njegove knjižnice koja obuhvaća djela iz gotovo svih područja znanosti i kulture.

Sva građa VK katalogizirana je i listići su poslagani u abecedni katalog. Na svakom listiću nalazi se rimska brojka koja označuje kojoj znanosti pripada dotična knjiga.

Svu građu mogli bismo podijeliti u ove **skupine**: 1) opća djela, bibliografije, rječnici, 2) filozofija, okultne znanosti, psihologija, magija, 3) teologija, crkvena povijest, 4) politička djela, 5) ekonomija, 6) pravo, 7) pedagogija, 8) umjetnost, povijest umjetnosti, 9) filologija, povijest pisma, 10) književnost, 11) povijest i povijesne discipline, 12) zemljopis i putopisi, 13) matematika, 14) prirodne znanosti: kemija, geologija, 15) medicina, zdravlje, 16) tehnologija, metalurgija, arhitektura, 17) tehnika, 18) poljoprivreda, 19) trgovina i pomorstvo, 20) vojništvo, 21) šport, gimnastika i igre⁸.

S obzirom na brojčanu analizu svih disciplina na prvo mjesto dolaze povijesna djela, kronike, knjige iz vojništva, kalendari i putopisi.

Kronike, godišnjaci i kalendari

Između svih kronika u Valvasorovoj knjižnici izdvajam slijedeće: GOTTFRIEDOVU KRONIKU, tiskanu u Frankfurtu, 1674. u kojoj je autor opisao važnije događaje svjetske povijesti, od postanka svijeta do 1617. godine. Opširno je obrađena i opsada Sigeta 1566. godine i autor se oduševljava junačkim držanjem Nikole Zrinskoga, opisujući njegovu smrt.

Početkom 17. st. pojavljuje se UGARSKA KRONIKA, njemačkog grafičara i kroničara Dilich Wilhelma koja je izašla u tri izdanja: 1600., 1606., i 1609. godine. U 2. izdanju nalaze se vedute Petrinje i Siska, dok u 3. izdanju ima i slika dalmatinskih gradova.

CHRONOLOGIA oder historische Beschreibung, Orteliusa Hieronymusa, izašla je u više izdanja. U nürnbergskom izdanju prikazane su bitke i utvrđeni gradovi: Siget, 1566., Sisak, 1593., i Petrinja.

Veoma poznati godišnjak "THEATRUM EUROPÆUM" Valvasorova knjižnica čuva samo 11 svezaka, a komplet sadrži 21 svezak. U njemu su obuhvaćeni događaji koji obrađuju vremensko razdoblje od vremena izbijanja 30-godišnjeg rata 1618. do mira u Požarevcu 1718. godine. Posljednja poruka koju Theatrum Europæum upućuje svojim čitateljima nalazi se pri dnu naslovne stranice 21. sveska a glasi: "*Iz prošlosti učimo budućnost!*"

---

⁸ Magić, V. Knjižnica J. V. Valvasora. // *Bibliotheca Valvasoriana, Katalog knjižnice J. V. Valvasorja, Ljubljana-Zagreb; Valvasorjev odbor pri SAZU i NSK Zagreb, 1995., str. 32.*

Atlasi, putopisi, topografije

Od kraja 16. do kraja 17. st. kartografija je doživjela veliki procvat izradom atlasa. U to vrijeme nastaju velika kartografska djela poznatih kartografa-izdavača: G. Mercator, A. Ortelius, J. Janszon i drugi. Najveći doprinos kartografiji dala je nizozemska škola u kojoj su se: kartografska reprezentacija, crtačko umijeće i umjetnost, razvili do najviše razine.

U Valvasorovoj knjižnici ima mnogo vrijednih geografskih djela i topografija najpoznatijih autora. Osobitu vrijednost tim djelima daju prvorazredni bakrorezi Mathaeus Mariana, jednog od najpoznatijih bakrorezaca.

Kao vrlo značajni podatak izdvajam ime poznatog engleskog liječnika, prirodoslovca i putopisca Edwarda Brown (1644. - 1708.) i njegovo djelo: *Durch Nederland, Teutschland, Hungarn, ... Nürnberg, 1685. godine*⁹. Brown je prošao cijelu Sloveniju i posjetio Cerknjiško jezero, idrijske rudnike kao i druge prirodne znamenitosti Slovenije. Nije poznato da li je Valvasor osobno poznao Browna, ali je sigurno da je koristio njegove tekstove pri pisanju "Slave vojvodine Kranjske".

Vrijedna spomena je dragocjena zbirka **grbova**: "OPUS INSIGNIUM ARMORUMQUE" 1687 – 1688. **Velika grbovna knjiga**, u kojoj su naslikana 2.033 grba: kraljeva i kraljevstva, grofova i baruna te plemića, koje je sabrao sam J V. Valvasor a oslikao ih Bartolomaeus (Jernej) Ramschissl¹⁰.

Skicne knjige

U Valvasorovoj knjižnici nalazimo četiri takozvane "skicne knjige" koje je opisao Branko Reisp u svojoj knjizi: *Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor*¹¹.

Pripremajući izdanja svojih knjiga Valvasor je trebao obaviti određene predradnje, prirediti i isprobati različite materijale. Ove skicne knjige su dragocjeni materijal koji nam omogućuje da možemo pratiti pojedine faze izrade nekog djela. One su vrlo važne za upoznavanje pojedinih mjesta i prikaza povijesnih zbivanja.

9 Magić, V. *Knjižnica J. V. Valvasora. // Bibliotheca Valvasoriana, Katalog knjižnice J. V. Valvasorja, Ljubljana-Zagreb; Valvasorjev odbor pri SAZU i NSK Zagreb, 1995., str. 35.*

10 Otorepec, B. *Valvasorjeva grbovna knjiga: "Opus insignium armorumque". // Johann Weichard Valvasor- Bartholomaeus Ramschissl: Opus insignium armorumque 1687-1688, Velika grbovna knjiga, Študije, Ljubljana; SAZU, 1993., str. 31 - 66.*

11 Reisp, B. *Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor, Ljubljana; Mladinska knjiga, 1983., str. 104 -106.*

Katalog Bibliotheca Valvasoriana

Sve knjižno dragocjeno blago Valvasorove knjižnice sada je na jednom mjestu u tiskanom katalogu: **BIBLIOTHECA VALVASORIANA**. Ovaj katalog, vrlo lijepo tehnički i grafički dotjeran te bogato ilustriran, temeljni je popis knjiga Valvasorove knjižnice. Tijekom revizije Metropolitane pronašli smo još nekoliko svezaka Valvasorovih knjiga koje povećavaju vrijednost ove knjižnice, ali nisu registrirane u tiskanom katalogu.

Katalog je poslan u sve veće europske nacionalne i sveučilišne knjižnice pa su evropski knjižničari upoznati s knjižnim fondom ove značajne i vrijedne knjižnice, a darovan je i drugim znanstvenicima koji su pokazali veliki interes za Valvasorovu osobu i njegovo djelo.

Različiti upiti i dopisi stižu na adresu Metropolitane; molbe domaćih i stranih korisnika koji proučavaju Valvasorovo djelo, a mi ih nastojimo u tome pomoći i pridonijeti ostvarenju njihovih vrijednih istraživačkih projekata.

Literatura

1. Bibliotheca Valvasoriana, Katalog knjižnice Janeza Vajkarda Valvasorja, Ljubljana-Zagreb;
2. Valvasorov odbor pri SAZU i NSK Zagreb, 1995.
3. Catalogus universalis pro nundinis Francofurtensibus autumnalibus et vernalibus anno 1663 - 1688. ... Francofurti, Impensis Haeredum Sigismundi Latomi et pro parte Johann Steindeckern, 1663-1688. (Lat. in got.)
4. Enciklopedija Slovenije; Mladinska knjiga, 2000., sv. 14., str. 131-134.
5. Johan Weickhard Valvasor – Bartholomaeus Ramschissl: Opus insignium armorumque 1687- 1688., Velika Grbovna knjiga, Študije, Ljubljana; SAZU, 1993.
6. Magić, V. Valvasorjeva knjižnica // Valvasorjev zbornik, Ob 300 letnici izida Slave Vojvodine Kranjske, Referati s simpozija v Ljubljani 1989., str. 239 – 246
7. Opća enciklopedija JLZ, Zagreb; Grafički zavod Hrvatske, 1982., sv. 8, str. 445.
8. Reisp, B. Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor, Ljubljana; Mladinska knjiga, 1983.
9. Zagrebački biskupi i nadbiskupi, Zagreb; Školska knjiga, 1995.

Sažetak

Poznati kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor (1641.-1693.) posjedovao je veoma vrijednu knjižnicu koja je bila pohranjena u slovenskom dvorcu Bogenšpergu. Zagrebački biskup Aleksandar Ignacije Mikulić (1650.-1694.) otkupio je od Valvasora 1690. godine ovaj dragocjeni fond knjiga zajedno s oko 7.300 grafika i prenio ih u Hrvatsku. Tako su knjige i grafike postale sastavni dio Metropolitane – knjižnice Zagrebačke nadbiskupije, koja se danas čuva u Hrvatskom državnom arhivu – HDA.

Kranjski plemić Valvasor svoju naobrazbu stekao je u ljubljanskoj isusovačkoj gimnaziji, a zatim nadopunjavao na svojim putovanjima po Zapadnoj Europi. U njegovoj knjižnici nalazimo knjige iz gotovo svih europskih tiskarskih mjesta.

Valvasorova knjižnica broji 1.530 svezaka knjiga – odnosno 2.630 naslova, uz nekoliko svezaka otkrivenih prilikom revizije Metropolitanske knjižnice. Sve knjige imaju likovni ex libris na unutarnjoj strani prednje korice, a na 50-tak svezaka postoji i rukopisni ex libris ili grb P. C. Vinckhera - prethodnog vlasnika, preko kojega je Valvasor naljepio svoj ex libris. Knjige obiluju lijepim grafikama i crtežima, a naslovna stranica je najčešće izrađena u bakrorezu.

Valvasor je bio osoba različitih kulturnih interesa pa zato njegov knjižni fond obuhvaća djela iz gotovo svih područja znanosti i kulture. Napisao je šest topografskih djela:

- *Dominicae Passionis Icones*, 1679. godine,
- *Topographia Ducatus Carnioliae modernae*, 1679. g.
- *Topographia arcium Lambergianarum*, 1679. g.
- *Ovidii Metamorphoseos icones*, 1680. g.
- *Topographia Archiducatus Carinthiae modernae*, 1681. g.
- *Topographia Carinthiae Salisburgensis*, 1681. godine,

i svoje životno djelo: *Die Ehre dess Hertzogthums Crain*, 1689. godine, razdijeljeno u 15 knjiga, tiskano u 4 sveska (3.532 stranice i 528 ilustracija).

Vrijednost Valvasorove knjižnice povećavaju: četiri inkunabule, kronike, godišnjaci, kalendari, atlasi, putopisi, topografije, te umjetničko djelo: *Theatrum mortis humanae tripartitum*, 1681. g.; i zbirka grbova: *Opus insignium armorumque* 1687.-1688., Velika grbovna knjiga, s 2033 grba koje je sabrao Valvasor, a oslikao ih Bartholomaeus Ramschissl.

Valvasorova knjižna ostavština cjelovito je sačuvana. Sve knjige stručno je obradila knjižničarka Božena Kukolja, prema pruskim pravilima, a katalog "Bibliotheca Valvasoriana" za tiskaj priredio Vladimir Magić – voditelj Metropolitane.

Danas u svijetu knjige postoji veliki interes za Valvasorovu osobu i njegovo djelo, koje se uz pomoć tehnologije brzo prenosi na nove medije pa tako on postaje sve dostupniji svakom čovjeku.

Povzetek

Znani kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor (1641-1693) je imel zelo bogato knjižnico, ki so jo hranili na slovenskem dvorcu Bogenšperk. Zagrebški nadškof Aleksandar Ignacije Mikulić (1650-1694) je to dragoceno zbirko knjig skupaj s približno 7.300 grafikami odkupil od Valvasorja 1690. leta in jo prenesel na Hrvaško. Tako so knjige in grafike postale sestavni del Metropolitane – knjižnice Zagrebske nadškofije, ki jo sedaj hrani Hrvaški državni arhiv – HDA.

Kranjski plemič Valvasor se je šolal v ljubljanski jezuitski gimnaziji. Svoje znanje je kasneje izpopolnjeval na potovanjih po Zahodni Evropi. V njegovi knjižnici najdemo knjige iz skoraj vseh tiskarn evropskih mest.

Valvasorojeva knjižnica šteje 1.530 knjig – oziroma 2.630 naslovov in še nekaj zvezkov, ki so jih odkrili pri reviziji Metropolitanske knjižnice. Vse knjige imajo slikovni ekslibris na notranji strani prednje platnice, 50 zvezkov ima pisni ekslibris ali grb P. C. Vinckherja - predhodnjega lastnika, preko katerega je Valvasor nalepil svoj ekslibris. Knjige so obogatene z lepimi grafikami in slikami, naslovne strani so pogosto narejene v bakrorezu.

Valvasor je bil široko razgledan, kar kaže tudi njegova knjižna zbirka, ki pokriva skoraj vsa področja znanosti in kulture. Napisal je šest topografskih del:

- *Dominicae Passionis Icones*, 1679. leta,
- *Topographia Ducatus Carnioliae modernae*, 1679.l.
- *Topographia arcium Lambergianarum*, 1679. l.
- *Ovidii Metamorphoseos icones*, 1680. l.
- *Topographia Archiducatus Carinthiae modernae*, 1681. l.
- *Topographia Carinthiae Salisburgensis*, 1681. leta

in svoje življensko delo: *Die Ehre dess Hertzogthums Crain*, 1689. leta, razdeljeno v 15 knjig, tiskano v 4 zvezkih (3.532 strani in 528 ilustracij).

Pomembnost Valvasorjeve knjižnice povečujejo: štiri inkunabule, kronike, letniki, koledarji, atlasi, potopisi, topografije ter umetniško delo: *Theatrum mortis humanae tripartitum*, 1681. leta; in zbirka grbov: *Opus insignium armorumque 1687-1688* - Velika knjiga grbov, ki vsebuje 2.033 grbov, ki jih je Valvasor zbral, poslikal pa jih je Bartholomaeus Ramschissl.

Valvasorjeva knjižna zapuščina se hrani kot celota. Knjige je strokovno obdelala knjižničarka Božena Kukolja po pruskih pravilih, katalog "Bibliotheca Valvasoriana" pa je za tisk priredil Vladimir Magić – vodja Metropolitane.

V svetu knjig vlada veliko zanimanje za Valvasorja in njegovo delo, ki se s pomočjo tehnologije hitro prenaša na nove medije in s tem postaja dostopno širši javnosti.

Prevedla: Tereza Poličnik-Čermelj

Branka Budin je zaposlena kot knjižničarka v Metropolitani, knjižnici Zagrebške nadškofije

Naslov: Knjižnica Metropolitana, Hrvatski državni arhiv, Marulićev trg 21, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Naslov elektronske pošte: ebudin@arhiv.hr